Carl Schmitt
EX CAPTIVITATE SALUS
Egy német fogoly vallomásai 1945/47-ből
(Máriabesnyő–Gödöllő, 2010, Attraktor)

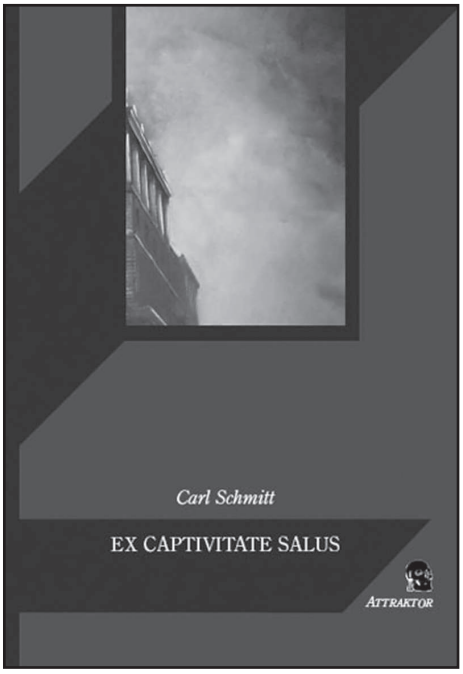

A Gyógyulás a fogságból vagy Fogságból származó üdvösség magyar kiadása hat esszészerű írást, egy költeményt, három nürnbergi kihallgatási jegyzőkönyvet valamint egy rövid tanulmányt tartalmaz a huszadik század talán legjelentősebb jogelméleti gondolkodójától. Schmitt 1945 szeptemberében került amerikai fennhatóságú civil fogolytáborba és 1946 októberéig tartották fogva Wannsee-ben. 1947 márciusa és májusa között vizsgálati fogságba zárták Nürnbergben. Az itt közölt írások – legnagyobbrészt – ilyen körülmények között születtek.

Ma, sajnos, bárki majdnem bárkinek adományozhatja a „legjelentősebb" jelzőt, ami részletes és érvényes indoklás nélkül természetesen semmit nem jelent. Most csupán arra van módunk, hogy két, ám nem jelentéktelen nézőpontot említsünk a tekintetben, miért tartjuk a szerzőt „a huszadik század talán legjelentősebb jogelméleti gondolkodójának" – aki mellesleg jogtörténész, gyakorlati köz- és alkotmányjogász valamint a jog- és politikatudomány tanára volt. *Carl Schmitt esetében e modern diszciplínák kapcsolatban maradtak a lényegre irányuló és ugyanakkor alapvető fontosságú bölcseleti kérdésekkel.* Nála a jogi problémák – akár történetiek, akár aktuálisak – szinte mindig szoros kapcsolatban állnak az emberi bölcselet végső kérdéseivel. Jó példa erre mindjárt a jelen kiskötet első fejezete, amely a saját lényegünkre irányuló „Ki vagyok?" kérdést veti fel a maga rövid keretei között, vagy a hatodik fejezetet képező, ugyancsak esszészerű írás, amely Max Stirner individuális egyetlenség-egyedüliség gondolatát vonja – meglehetősen komplex módon – a szerzőt foglalkoztató problémák körébe.

Meg kell vallanunk, a második és a harmadik fejezet első olvasásra nem nyerte el a tetszésünket: burkoltan, áttételesen, igényes intellektuális nívón, de politikailag *magyarázkodó* írásoknak tűntek. Majd eljutottunk a negyedik és az ötödik fejezetig, amelyek egyenesen Schmitt benső világába nyújtanak bepillantást. Őt igazán foglalkoztató témák világába, melyekről soha, így most sem ír primitíven erőteljes módon, harsányul, kerülve – például – az ellentétes feltevések által keletkező problémákat. Schmitt gondolkodás- és írásmódja nemcsak mély, hanem szép is, megfelel az őt legesleginkább foglalkoztató „Titoknak", ahogy maga szerette hívni: „az arkánumnak". Nála a témaválasztások mellett a gondolatváltások, a gondolati ugrások is szimbolikus tartalmakkal bírnak. Nincs szó semmiféle szándékos ködösítésről, titokzatoskodásról vagy ravaszkodásról, egyszerűen ilyen az őt foglalkoztató témák természete, és hasonló gondolatvezetést tart azokhoz méltónak. Ami kimondottan írásmódját illeti, Schmitt a *Deutscher*

Geist azon képviselői közé tartozik, akik *a racionalizmusnál és a precizitásnál fontosabbnak tartották a szimbólumokban és irodalmiságban jelentkező ihletettséget erősen gondolati témák esetében is.* Akik nemcsak németek, hanem latin műveltségűek, „déliek" is voltak. A negyedik, az ötödik és a hatodik fejezet Hölderlint, Novalist és Jüngert juttatta eszünkbe, valamint azokat a filozofikus szerzőket, akik az együttes gondolatiság és líraiság révén szintén – habár másként – egyszerre németek és többek, mint németek: Schellinget, Leopold Zieglert, Rudolf Pannwitzot, Othmar Spannt, Walter Heinrichet. Ama katolikus Carl Schmitt más-más szempontból közeli szellemi rokonait, aki az ötödik, címadó esszében – szinte csak úgy mellesleg és futólag – az európai közjog hatalmas történetét is áttekinti, elképesztő lényeglátással, mégis népszerűsítő és leegyszerűsítő törekvések nélkül.

H. R.

Kemény Katalin
A HELY ISMERŐJE
(Budapest, 2006, Kortárs Könyvkiadó)

Hamvas Béla megszokott rajongóinak és magyarázóinak körében ott sorjáznak a *New Age* álezoterikus mániákusai, akik sokszor Szepes Máriát szokták emlegetni a neve mellett, mint szintén megfellebbezhetetlen nagyságot. Hétköznapi, tompa, vagy mondjuk így: nem eléggé kifinomult értelemmel belelapozva egy-egy Hamvas és Szepes írásba valóban felfedezhetőek hangulati és témabeli egyezések, ám ha mélyebbet merítünk, és van készségünk a létrendi rétegek megjelenési formáinak különválasztásához, beláthatjuk, hogy ami Hamvasnál szellemi látásmód, az Szepesnél – azon műveit tekintve, melyekkel találkoztam – nem megy túl a lélek meghatározta rétegeken. Ami viszont mindenképp megér egy közelebbi pillantást az őshagyomány következetes tanulmányozói számára, az Hamvas második felesége, Kemény Katalin műve.

A hely ismerője című kötet számomra a *Scientia sacra* kiegészítője. Nem egy mellékes könyv az árnyékából, hanem önálló mű. Ha megírnám *A száz könyv* folytatását 101-től 200-ig, akkor a 101. helyen mindenképp a *Scientia sacra* állna, rögtön utána pedig ez.

*Az út és az erény könyvé*nek 61. versét meglehetősen változatosan fordítják. Hamvas és Kemény gondolatisága, a *Scientia sacra* és *A hely ismerője* irodalmisága az ott fellelhető képpel párhuzamosan nekem a lényegi férfi-női viszonyt és egységet jelentik. Hamvas férfi lénye megannyi előtörő erdei forrás gyanánt csobog a szövegi kibontakoztatásokon keresztül, de végigvágtatva és zubogva az elképzelhető ormokon, hegy- és domboldalakon, valahány hozzá tér meg, a vigyázó, befogadó nőiség termékeny mélységei révén.

Kemény Katalin kapcsán felmerülhet a kérdés, amely durva, de még megengedhető egyszerűsítéssel így hangzik: létezhet-e *önálló* női szellemmegvalósítási út? A válasszal a magam részéről a nem felé hajlok, de mindenkinek ajánlom e művet, mert lehet, hogy másvalakit éppen ez erősít meg a maga igenjében. Mert a könyv, szigorúan az én olvasatomban: a nő saját, lehetséges megvalósítási útjának bemutatása – annak a tudásnak a bemutatása, hogyan legyen, miképp váljék a felemlített versben szereplő torkolattá, a völgy szellemévé. Tudvalevő, hogy a férfinak a szellemi egység legitim helyreállítása során a női princípiumot fel kell fedeznie, meg kell ismernie, hogy azután megmunkálja, kidolgozza és magáévá, önnön részévé tegye.

A *Tao-te-csing* 61. versét tanúságul híva talán láthatóvá válik a könyv mögöttes varázslata: ahogy a maga nőségét átengedi felfedezés, megismerés és megmunkálás céljából egy arra méltó